

USNESENÍ

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Jiriny Jislové a soudců Mgr. Štěpána Hnaníčka a JUDr. Tomáše Pirka ve věci

žalobkyně: **EUROVIA CS, a. s.**, IČO: 45274924
se sídlem v Praze 1, Národní 138/10
zastoupené Mgr. Radkem Pokorným, advokátem
sídlím v Praze 1, Klimentská 1216/46

proti

žalované příspěvkové organizaci: **Ředitelství silnic a dálnic ČR**, IČO: 65993390
se sídlem v Praze 4, Na Pankráci 546/56
zastoupené Mgr. Petrem Holešínským, advokátem
sídlím v Praze 10, Korunní 1302/88

o zaplacení smluvních pokut v celkové výši 4.845.856,51 Kč a úroků z prodlení ve výši 12.138.138,76 Kč

k odvolání žalované proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 25. května 2015, č. j. 57C 594/2013 – 253,

takto:

Rozsudek soudu I. stupně **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění

1. Napadeným rozsudkem soud prvního stupně uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni smluvní pokuty v celkové výši 4.845.856,51 Kč, úroky z prodlení ve výši 12.138.138,76 Kč (výrok I.) a na náhradu nákladů řízení částku 1.408.946 Kč (výrok II.).
2. Rozhodl tak o sankčních nárocích žalobkyně, představujících dvanáct smluvních pokut a stejný počet kapitalizovaných úroků z prodlení, kterých se domáhala dle faktur v žalobě označených číselným pořadím 1 až 11 a č. 17 s tím, že žalovaná příspěvková organizace jí opakovaně řádně a včas nezaplatila dílčí cenu díla, kterou měla hradit měsíčně podle skutečně provedených, odsouhlasených a vyfakturovaných prací.
3. V závěru o skutkovém stavu konstatoval, že
 - dne 3. 9. 2007 žalovaná vyhlásila veřejnou zakázku č. 60009443 na stavební práce Dálnice D47, Bohumín – státní hranice
 - dne 15. 10. 2007 společností ODS dopravní stavba Ostrava, a.s. (jako vedoucí účastník), Skanska DS a.s., Alpine Bau CZ s.r.o. a OHL ŽS a.s. uzavřely smlouvu o sdružení s názvem Sdružení D47092/2007
 - společnost ODS dopravní stavby Ostrava, a.s., dne 1. 7. 2010 zanikla fúzí sloučením se žalobkyní
 - dne 12. 2. 2008 žalovaná jako objednatel a účastníci sdružení jako zhotovitelé podepsali souhrn smluvních dohod k uzavření smlouvy o dílo za cenu 2.943.468.912,- Kč bez DPH (dále též je „smlouva o dílo“)
 - Správcem stavby bylo Oddělení kontroly a výstavby D47 jednající nejprve Ing. Tomášem Mračkem
 - Všeobecné obchodní podmínky staveb pozemních komunikací (tzv. VOP) jsou shodné pro všechny pozemní komunikace v dílně Ministerstva dopravy a měněny jsou zvláštními

Shodu s prvopisem potvrzuje Kateřina Pečenková.

obchodními podmínkami. VOP řeší obecné věci obchodní a právní povahy, technické záležitosti jsou řešeny Technickými podmínkami, které jsou pro každou stavbu upraveny zvláštními podmínkami

- dílo bylo objednateli (žalobkyní) protokolárně předáno dne 11. 9. 2012
 - cena díla byla zaplacená tak, jak je tvrzeno v žalobě a v částečném zpětvzetí (částka 25.465.365,23 Kč byla zaplacená 19. 12. 2013), když žalovaná hradila jednotlivé platby ceny za dílo opožděně, a žalobkyně se proto podle ujednání ve smlouvě o dílo domáhala žalobou zaplacení smluvních pokut v celkové výši 4 845 856,51 Kč a úroků z prodlení v celkové výši 12 138 138,76 Kč
 - žalovaná k započtení navrhla své nároky, kterých se před tím neúspěšně domáhala v rozhodčím řízení, když rozhodčí soud je pro promlčení zamítl.
4. Uzavřel, že mezi „účastníky sdružení (jako zhotovitelem)“ a žalovanou jako objednatelem byla uzavřena smlouva o dílo podle § 536 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“). Zhotovitel splnil svou povinnost provést dílo, objednatel se však ocitl v prodlení se zaplacením ceny díla, a proto je povinen zaplatit úrok z prodlení i pro tento případ ujednanou smluvní pokutu.
 5. Tento závěr učinil poté, co vyúčtování prací, které jsou podkladem jednotlivých žalobních nároků, hodnotil jako řádné s tím, že žalobkyně vždy k vyfakturovaným částkám předložila dostatečné písemné dokumenty, které si strany dojednaly jako nezbytnou náležitost pro výplatu dílčích částek, a žalovanou označená osoba jejich výplatu potvrdila.
 6. Námitku žalované, že tyto doklady (zejména *Prohlášení* ve smyslu článku 14. 3. VOP a *Potvrzení dílčí platby* ve smyslu článku 1.1.4.7 ve spojení s článkem 14. 6. VPO+ZOP), které jsou podmínkou splatnosti, neměly dohodnutou formu a jejich schvalovací proces neproběhl dle smluvních podmínek, soud odmítl s argumentací, že žalovaná jiná potvrzení nevydávala, žalobkyně předložené listiny neodmítla a faktury na jejich základě bez dalšího, byť opožděně, hradila. Uvedl, že splnění podmínky řádné fakturace je třeba hodnotit s ohledem na dobrou víru žalobkyně, které byly smluvní podmínky adresovány, když smlouva ukládala žalované, aby do 28 dnů vydala „*Potvrzení dílčí platby*“, jehož podoba či forma nebyla smluvně jednoznačně definována. Pokud žalovaná chtěla, aby potvrzení mělo jinou podobu či formu, měla to v písemné smlouvě výslovně uvést. K žalovanou tvrzené skutečné vůli lze přihlídnout pouze tehdy, když není v rozporu s jazykovým projevem v listině, přičemž nelze výkladem vůle nahrazovat to, co není v písemné smlouvě zachyceno.
 7. Oprávněnost požadavku na úhradu **smluvní pokuty** (smluvních pokut) soud dovodil *jazykovým výkladem* sporného článku 14.8. Všeobecných obchodních podmínek staveb pozemních komunikací (dále též jen „VOP“), když konstatoval, že ačkoli je sankční ujednání nazvané *jako finanční pokuta*, lze jej jednoznačně považovat za ujednání o smluvní pokutě, neboť z jeho obsahu jasně vyplývá, že si ho účastníci sjednali pro případ, že zhotovitel platbu včas nezaplatí. Žádnou neurčitost či nesrozumitelnost článku neshledal, a proto ani nepovažoval za nutné aplikovat výkladová pravidla projevu vůle upravená v ust. § 226 obch. zák.
 8. Výhradu žalované, že při výkladu tohoto smluvního ustanovení, jakož i při objasnění pojmů uvedených ve VOP a ZOP, které je nezbytné pro posouzení toho, zda byl dodržen dojednaný schvalovací proces dílčí fakturace, je třeba přihlídnout k evropským smluvním podmínkám standardizovaným v dokumentu FIDIC, hodnotil nedůvodnou s tím, že účastníci smlouvy se dohodli na závaznosti českého znění Všeobecných obchodních podmínek a na aplikaci českého právního řádu.

9. Uplatnění nároku na zaplacení smluvní pokuty neshledal rozporným se zásadami poctivého obchodního styku, a to ani vzhledem k závazku žalobkyně, že za účelem snížení celkových nákladů navrhne úsporná opatření.
10. Rovněž jako nedůvodnou soud posoudil námitku započtení pohledávek, jejichž vznik žalovaná tvrdila v souvislosti s plnění smluv o dílo na stavbu dálnice D 47 v úsecích Hrušov – Bohumín a Hrušov – Bohumín 1, a které hodnotil jako nároky z titulu bezdůvodného obohacení, způsobené nesprávně vypočtenými a vyplacenými nákladovými indexy. Nemožnost jejich započtení shledal jednak pro překážku věci rozhodnuté (pro zamítnutí těchto nároků v rozhodčím řízení), která způsobila jejich nevymahatelnost, a dále proto, že jednostranně nelze započíst pohledávky promlčené (§ 358, § 388 obch. zák.). Uvedl, že byla-li vzájemná pohledávka promlčena již v okamžiku, kdy dospěla pohledávka později splatná, je zánik závazku jednostranným započtením vyloučen (viz např. rozhodnutí NS ČR sp. zn. 33 Odo 336/2005 ze dne 24. 4. 2007). Argumentoval tedy tím, že promlčení k započtení namítaných pohledávek nastalo před tím, než žalobní nároky se staly splatnými (před rokem 2012), a započítávané pohledávky se tak před svým promlčením nemohly s žalobními nároky, jejichž splatnost nastala až v roce 2013, střetnout. K promlčení započítávaných pohledávek žalované došlo již před jejich splatností proto, že splatnost pohledávek z titulu bezdůvodného obohacení mohla nastat až doručenou výzvou k plnění, ale čtyřletá promlčecí lhůta (§ 397 obch. zák.) počala plynout od okamžiku, kdy mohly být uplatněny poprvé. Stejně argumentoval i ohledně úroku z prodlení.
11. Vyloučil aplikaci § 388 odst. 2 písm. a) obch. zák. s tím, že pohledávky žalobkyně a žalované se nevztahují ke stejné smlouvě ani k několika smlouvám uzavřeným na základě jednoho jednání nebo několika souvisejících jednání, když smlouvy měly jiný okruh účastníků na straně zhotovitele a byly předmětem samostatných výběrových řízení.
12. Konstatoval rovněž, že právo objednatele vznést námitku započtení svých pohledávek oproti pohledávkám zhotovitele si účastníci omezili v bodě 2.5 VOP ve znění ZOP, a žalovaná tak není oprávněna k zápočtu pohledávek, které jí vznikly v souvislosti s jinými smlouvami.
13. Žalobě proto v plném rozsahu vyhověl a o nákladech řízení rozhodl podle zásady úspěchu ve věci vyjádřené v ust. § 142 odst. 1 o. s. ř.
14. Proti tomuto rozhodnutí podala žalovaná včasné odvolání. V obsáhlém podání převážně zopakovala či parafrázovala svá obranná tvrzení i právní argumentaci, kterou uváděla v průběhu celého dosavadního řízení. Setrvala tak na svém stanovisku, že žalobkyni na dílčí platby ceny díla nárok nevznikl, když podmínkou jejich splatnosti bylo dodržení dohodnutého schvalovacího postupu, jehož součástí byly i dokumenty, které žalobkyně byla povinna v souvislosti s fakturací předávat správci stavby a které měly splňovat taxativně vymezené náležitosti i jednoznačný projev vůle správce stavby při tzv. *spravedlivém stanovení splatné částky*.
15. Akcentovala, že forma *Prohlášení* ve smyslu čl. 1.1.4.12 VOP +ZOP, upravená v článku 14.3 VOP, nebyla dodržena a rovněž nebyly splněny povinné náležitosti *Potvrzení dílčí platby* ve smyslu článku 1.1.4.7 ve spojení s článkem 14.6 VOP+ZOP, ve kterém měl správce stavby stanovit spravedlivou částku a prohlásit ji za splatnou.
16. Namítla, že *spravedlivým stanovením splatné částky* nelze rozumět prostý podpis správce pod *Potvrzením dílčí platby*, a to ani s připojením dovětky „*k fakturaci*“. Za situace, kdy absentovaly jasné projevy vůle správce stavby, kterými by jednoznačně stanovil na základě předložených podkladů *spravedlivé splatné částky*, nebyla *Potvrzení dílčích plateb* kompletní, a tedy ani nebyly splněny podmínky pro výplatu fakturovaných částek (nebyly splatné).
17. Uvedla, že aniž se soud splněním uvedených náležitostí řádně zabýval, přistoupil na nesprávnou argumentaci žalobkyně, že funkci *Prohlášení* plnil tzv. *krycí list*, který jeho náležitosti splňoval, a že podoba *Potvrzení dílčí platby* nebyla definována. Vyjádřila přesvědčení, že pokud by soud vyslechl navržené svědky (Ing. Tomáše M., Ing. Pavla R. a Ing. Dimitria P.), kteří se po několik let aktivně

účastnili administrace procesu výstavby a jsou znalí těchto postupů, mohl zjistit skutečný stav věci. Skutkový stav nebyl dostatečně zjištěn i proto, že soud neprovedl důkaz anglicky psanou publikací Conditions of Contract for Construction – First edition 1999, The Red Book, jež představuje vzorové obchodní podmínky vypracované FIDIC, tj. Mezinárodní federací konzultačních inženýrů, která je předlohou Všeobecných obchodních podmínek staveb pozemních komunikací.

18. Ohradila se rovněž proti nesprávnému výkladu čl. 14.8 VOP ve znění ZOP (VOP+ZOP), kterým soud dovodil, že pod termínem „finanční pokuta“ si účastníci dojednali smluvní pokutu. Vytkla soudu, že nepřihlédl k článku 8.7 VOP, ve kterém si strany sjednaly sankci označenou výslovně jako „smluvní pokuta“, a tím daly jasně najevo, že nejde o totožný pojem jako „finanční pokuta“ uvedená v článku 14.8 VOP+ZOP. Zdůraznila, že uvedené závěry jsou v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, který opakovaně konstatoval, že toto ujednání nelze posoudit výlučně podle jeho označení, ale je třeba se vždy podrobně zabývat jeho obsahem, povahou a úmyslem stran (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2892/2008, a ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 6/2011). Při posuzování právní povahy předmětného ujednání měl soud rovněž přihlédnout k obsahu podmínek FIDIC, které tvořily předlohu VOP+ZOP a které obě totožné situace také označují dvěma různými pojmy („delay damages“ je ve VOP+ZOP přeloženo jako „smluvní pokuta“, „financial charges“ jako „finanční pokuta“). Akcentovala rovněž, že úmysl sjednat smluvní úrok z prodlení odpovídá jejímu ekonomickému zájmu a že žalobkyně v pozici rozumné osoby nemohla mít při uzavírání smlouvy o dílo rozumný důvod očekávat (nemohla mít oprávněné očekávání), že by žalovaná v pozici veřejného zadavatele navrhla další sankce nad rámec zákonného úroku z prodlení.
19. Soud I. stupně se dle žalované odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu i při posouzení možnosti jednostranného započtení, když na započítávané pohledávky mechanicky aplikoval zákonná pravidla a nezohlednil, že pohledávka splatná na výzvu má svá specifika, která se promítají právě do její započitatelnosti po jejím promlčení.
20. Uvedla, že není-li doba, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti), dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, a je-li splatnost pohledávky závislá na žádosti věřitele o plnění (srov. § 340 odst. 2 obch. zák.), neuplatní se § 392 odst. 1 obch. zák. při určení začátku běhu promlčecí doby závazku. V době, kdy věřitel dlužníka o plnění ještě ani nepožádal, zde není „doba splatnosti“, což zakládá nikoli počátek doby promlčení žádosti o plnění ve smyslu § 391 odst. 2 obch. zák., nýbrž (při nemožnosti použití zvláštního pravidla dle § 392 odst. 1 věty první obch. zák.) prosazení obecné úpravy promlčení práva na plnění obsažené v § 391 odst. 1 obch. zák. Počátek běhu promlčecí lhůty u pohledávky splatné na výzvu dle žalobkyně nastává bezprostředně poté, kdy výzva mohla být učiněna, a proto její pohledávky se staly způsobilými k započtení v okamžiku, kdy nastala jejich actio nata, tj. kdy se staly způsobilými uplatnění u soudu. Nastal tedy okamžik, ve kterém se setkaly její dosud nepromlčené pohledávky s nepromlčenými pohledávkami žalobkyně. Byly proto splněny podmínky pro započtení pohledávek podle § 358 a 388 odst. 2 písm. b) obch. zák.
21. Poukázala dále na to, že její pohledávky byly způsobilé k započtení i dle § 388 odst. 2 písm. a) obch. zák., když se vztahují k několika smlouvám, uzavřeným na základě několika souvisejících jednání, což je připravena soudu na jeho výzvu doložit s podrobným vylíčením argumentů, které svědčí o souvislosti smluv, jejichž předmětem bylo zhotovení jednotlivých úseků dálnice D47.
22. Je rovněž přesvědčena o tom, že čl. 2.5 VOP ve znění ZOP započtení nevyklučoval, když ten upravuje postup pouze při započtení nároku objednatele vzniklého ze smlouvy o dílo proti částkám uvedeným v *Potvrzení platby*, tedy nezakazuje započtení jiných nároků objednatele proti jiným pohledávkám zhotovitele.

23. Konečně existenci pravomocných zamítavých rozhodčích nálezů o pohledávkách uplatněných námitkou započtení nepovažuje žalovaná za překážku jejich kompenzability, když podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při posouzení „účinků pravomocného zamítavého rozhodnutí (rozhodčího nálezu) o pohledávce na možnost uplatnění námítky započtení této pohledávky je třeba posuzovat závaznost výroku s ohledem na jeho odůvodnění“, tj. důvody zamítnutí (usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 33 Cdo 1074/98, uveřejněné pod č. 69/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).
24. Navrhla proto, aby odvolací soud změnil napadený rozsudek tak, že žalobu zamítne a přízná jí plnou náhradu účelně vynaložených nákladů řízení před soudy obou stupňů.
25. Žalovaná vyvracela v jednotlivostech odvolací námítky žalobkyně a navrhla potvrzení napadeného rozsudku jako věcně správného. V obsáhlém vyjádření zdůraznila své přesvědčení o správnosti skutkových zjištění i právních závěrů prvostupňového soudu, které se shodují s jejími žalobními tvrzeními i právní argumentací.
26. Odvolací soud se již správností tohoto rozsudku zabýval a odvolání neshledal důvodným, když se zcela ztotožnil se skutkovými i právními závěry prvostupňového soudu a rozsudkem ze dne 24. 11. 2015, č. j. 15 Co 336/2015-330, jej jako věcně správný potvrdil.
27. Z podnětu dovolání žalované, ve kterém rozvedla své odvolací námítky, Nejvyšší soud ČR rozsudkem ze dne 29. 8. 2017, č. j. 32 Cdo 1630/2016-423, zrušil rozsudek Městského soudu v Praze a vrátil mu věc k dalšímu řízení.
28. Dovolací soud přisvědčil žalované, že soudy pochybily při výkladu ujednání článku 14.8 VOP+ ZOP, když výklad sporného písemného smluvního ujednání provedly pouze na základě jazykového vyjádření, aniž učinily výklad projevu vůle jednajících osob, a nepostupovaly tak dle ust. § 266 obch. zák. a v souladu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu.
29. Při posouzení účinků pravomocného rozhodčího nálezu, kterým byla zamítnuta žaloba o zaplacení pohledávek pro jejich promlčení, a vlivu tohoto rozhodnutí na možnost jejich započtení se rovněž ztotožnil s názorem žalované.
30. Konstatoval, že z hlediska hodnocení překážky věci pravomocně rozhodnuté i pro posouzení otázky, zda předběžná otázka ve sporu mezi účastníky byla již závazně pravomocně rozhodnuta, je v případě zamítavého výroku nezbytné tento výrok posoudit v souvislosti s odůvodněním rozhodnutí. Zamítl-li rozhodčí soud žalobu o zaplacení pohledávek dovolatele (žalované) pro jejich promlčení, vyslovil se závazně pouze potud, že v době vydání jeho rozhodnutí byly pohledávky dovolatele promlčeny. To však neznamená, že v rozhodnutí řešil (a to dokonce závazně) otázku, zda lze promlčené pohledávky dovolatele započítat proti jiným pohledávkám podle příslušných zákonných ustanovení.
31. Oprávněnou shledal i výhradu žalované, že odvolací soud nesprávně posoudil způsobilost započtení jejích pohledávek. Konstatoval, že pohledávku z obchodních závazkových vztahů, která dosud není splatná z důvodu absence výzvy věřitele k plnění, lze jednostranně započítat proti jiné pohledávce téhož druhu od okamžiku, kdy věřitel mohl dlužníka o plnění obchodního závazku poprvé požádat, tj. ode dne vzniku pohledávky. Lze tak učinit i u pohledávky, která je již promlčena, avšak pouze tehdy, nastalo-li promlčení teprve poté, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení, a to i v rámci obrany v soudním řízení (§ 358 ve spojení s § 388 odst. 2 písm. b) obch. zák.).
32. Dovedl tak, že s ohledem na zákonem stanovený zákaz jednostranného započtení nesplacené pohledávky proti pohledávce splatné lze nesplacenou pohledávku, jejíž doba splatnosti nebyla sjednána dohodou nebo určena právním předpisem či rozhodnutím, jednostranně započítat jen proti pohledávce nesplacené; proti pohledávce splatné tak lze postupovat pouze tehdy, jde-li o pohledávku vůči dlužníku, který není schopen plnit své peněžité závazky (§ 359 obch. zák.).

33. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že pohledávky dovolatele (kvalifikované soudem prvního stupně jako pohledávky na vydání bezdůvodného obohacení) splatné na výzvu bylo možné započítat proti pohledávkám žalobkyně (na zaplacení smluvních pokut) splatným též na výzvu, a to v tom rozsahu, ve kterém nebyly promlčené v době, kdy se započítávané pohledávky setkaly, tj. kdy vznikla pozdější z nich.
34. Odvolacímu soudu pak mimo jiné vytkl, že se dostatečně nevypořádal i s výkladem článku 2.5 VOP, z jehož obsahu prvostupňový soud dovodil, že si účastníci dohodli zákaz objednatele vznést námitku započtení svých pohledávek oproti pohledávkám zhotovitele.
35. V důsledku tohoto kasačního rozhodnutí se řízení opět dostalo do stádia odvolacího řízení, ve kterém odvolací soud znovu přezkoumal napadený rozsudek soudu I. stupně, jakož i řízení jemu předcházející (ust. § 212 a 212a o. s. ř.) a v souladu s uvedenými závaznými právními názory odvolacího soudu dospěl k závěru, že prozatím nejsou dány podmínky pro potvrzení ani změnu napadeného rozhodnutí.
36. Základními otázkami, rozhodnými pro věcné posouzení oprávněnosti žalobních nároků, jsou
- splatnost fakturovaných dílčích plateb, ze které žalobkyně dovozuje, že žalovaná nehradila dílčí platby řádně a včas a vznikl jí tak nárok na úrok z prodlení a smluvní pokutu
 - existence smluvního ujednání, ze které vyplývá nárok žalobkyně na smluvní pokutu v případě prodlení žalované se zaplacením ceny díla
 - existence pohledávek žalované a její právo namítnout proti uplatněným žalobním nárokům započtení
37. Žalovaná popírá splatnost dílčích plateb s tím, že nebyl dodržen smluvním ujednáním stanovený schvalovací proces, tedy postup, který by v případě dodržení znamenal splnění předpokladů pro výplatu dílčích částek. Zpochybňuje, že žalobkyně předávala správci stavby *Prohlášení* ve smyslu čl. 14.3 VOP+ZOP a že v rámci tohoto schvalovacího procesu byla vydávána řádná *Potvrzení dílčí platby* ve smyslu 14.6 VOP+ZOP.
38. Prvostupňový soud si k posouzení této otázky zajistil dostatečný skutkový podklad, skutková zjištění správně hodnotil a odvolací soud souhlasí i s jeho právním závěrem, že žalobkyně řádně vyúčtovala práce, předložila požadované podklady a že jí žalovanou označená osoba (správce stavby) výplatu těchto částek schválila.
39. Lze se plně ztotožnit se závěrem prvostupňového soudu, že základní dojednané obsahové náležitosti jak *Prohlášení* tak *Potvrzení dílčí platby* byly splněny. Účel schvalovacího procesu byl nepochybně zachován, když správce stavby, kterého určila žalovaná, a měl tedy její zájem v tomto schvalovacím procesu zastupovat, měl k dispozici doklady, na základě kterých činil schvalovací rozhodnutí, když z jeho podpisů s dovětkem k fakturaci lze dovodit, že souhlasil s obsahem žalobkyní mu předloženého *Prohlášení* i s vyplacením dílčích částek, a tedy částky předkládané ke schválení hodnotil jako *spravedlivě stanovené splatné částky*. Šlo o zavedenou praxi mezi stranami a ze smluvních podmínek nevyplývá jednoznačné určení způsobu potvrzení dílčích plateb. Tvzení žalované, že *Prohlášení dle čl. 14.3 VOP+ ZOP* mělo obsahovat taxativně stanovené položky, neodpovídá skutečnosti, jak je zřejmé ze zjištění soudu I. stupně. Zmíněný článek sice definoval položky *Prohlášení*, ty však mělo *Prohlášení* obsahovat, jen pokud přicházely v úvahu. Soud I. stupně přitom srovnal obsah Faktur (*Krycích listů*) vystavených žalobkyní včetně příloh a smluvené obsahové náležitosti *Prohlášení* dle bodu 14.3 VOP ve znění ZOP, a rozumně dovodil, že smluvní obsahové náležitosti *Prohlášení* byly dodrženy. Racionalitě závěru soudu I. stupně plně odpovídá chování obou účastníků v průběhu provádění prací a dílčí fakturace. Navíc v kompetenci správce jako zástupce žalované bylo i schválení formy *Prohlášení*, když z čl. 14.3 VOP vyplývá povinnost žalobkyně předkládat *Prohlášení* ve formě schválené správcem stavby. Vzhledem k této situaci a k tomu, že *Prohlášení* a *Potvrzení dílčí platby* nemělo předem normovanou podobu a taxativně

stanovený výčet obsahových náležitostí (u Potvrzení dílčí platby ve smyslu čl. 14.6 VOP za takový určitý výčet rozhodně nelze označit „podpůrné podrobnosti“), bylo naopak na žalované, aby vysvětlila u každého žalobkyní předloženého *Krycího listu*, který žalobkyně pokládala za *Prohlášení*, jaké konkrétní formální a obsahové náležitosti tomuto dokumentu chybí. Vzhledem k tomu, že se žalovaná omezila na obecné výtky, lze se domnívat, že tuto skutkovou otázku sama ujasněnu nemá. Skutkové závěry soudu I. stupně se jeví přílehavými rovněž proto, že se lze jen těžko domnívat, že by žalovaná při fakturaci a úhradách ceny předmětného díla postupovala po celou dobu realizace díla v příkrém rozporu se smluvními ujednáními, které předkládala žalobkyni ke schválení a které tvoří typickou součást smluv o stavbě pozemních komunikací na území České republiky, financovaných prostřednictvím Ministerstva dopravy.

40. K závěru o existenci práva na zaplacení smluvní pokuty je pak zásadní výklad smluvního ustanovení čl. 14.8 VPO+ZOP, ze kterého žalobkyně tento nárok dovozuje.
41. Soud I. stupně, tento výklad řádně neprovedl, když **posouzení** sporných ujednání VOP+ZOP (zejména čl. 14.8) vyložit pouze na základě jazykového vyjádření, a již se nezabýval vůlí jednajících osob (účastníků) a tím, zda jejich vůle není v rozporu s jazykovým projevem, když tato povinnost vyplývá z ust. § 35 odst. 2 obč. zák.
42. Lze souhlasit se soudem I. stupně, že u výslovných projevů vůle - písemných i ústních - je základem výklad jazykový. Nicméně **jazyková metoda** je **jen** primárním východiskem interpretace právních úkonů a **vždy** je nezbytné přihlídnout i k vůli jednajících osob. Nepochybně však platí, že k tvrzené skutečné vůli lze přihlídnout pouze tehdy, když není v rozporu s jazykovým projevem v listině, přičemž nelze výkladem vůle nahrazovat to, co není v písemné smlouvě zachyceno (srov. 25 Cdo 1116/2001).
43. Konstantní judikatura dovolacího soudu i soudní rozhodovací praxe se ujednotila v tom, že **jazykové vyjádření právního úkonu** zachycené ve smlouvě musí být nejprve vykládáno *prostředky gramatickými* (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), *logickými* (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) *či systematickými* (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu). Kromě toho **je však nezbytné**, aby soud na základě provedení dokazování posoudil **vždy**, jaká byla **skutečná vůle stran** v okamžiku uzavírání smlouvy, přičemž **podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků** je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu, když výkladem vůle nelze překročit meze toho, co jednáji vyjádřili, tedy vždy se jedná o výklad projeveného (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 7, ročník 1999, s. 386).
44. V oblasti obchodně závazkových vztahů **výkladová pravidla projevu vůle** upravuje ust. § 266 obch. zák., podle kterého je třeba projev vůle vyložit **nejprve podle úmyslu** jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je tento projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám (§ 266 odst. 1 obch. zák.), **a až** za situace, že takto vyložit nelze, je třeba přihlídnout **k významu**, který by projevu vůle zpravidla přikládala osoba v postavení osoby, které byl určen, přičemž výrazy používané v obchodním styku se vykládají podle významu, který se jim zpravidla v tomto styku přikládá (§ 266 odst. 2 obch. zák.). Při výkladu vůle podle odstavců 1 a 2 je nezbytné vzít náležitý **zřetel ke všem okolnostem souvisejícím s projevem vůle**, včetně jednání o uzavření smlouvy a praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, jakož i následného chování stran, pokud to připouští povaha věci (odstavec 3). Projev vůle, který obsahuje výraz připouštějící různý výklad, je třeba v pochybnostech vykládat k tíži strany, která jako první v jednání tohoto výrazu použila (odstavec 4).
45. Jinými slovy výklad výrazu *finanční pokuta* pouze jazykovou metodou (prostředky gramatickými, logickými či systematickými) by byl možný až za situace, kdy vůli účastníků soud nezjistí, popř. se bude zásadně rozcházet s tím, co je v právním úkonu jazykově vyjádřeno.

46. Za situace, kdy tvrzení žalované, že při užití výrazu *finanční pokuta* měla při uzavírání smlouvy na mysli úrok z prodlení a nikoli smluvní pokutu, nelze označit za vůli, která se rozchází s jazykovým vyjádřením, odvolací soud dospěl k závěru, že soud I. stupně podle uvedených výkladových pravidel nepostupoval.
47. Dalším pro rozhodnutí významným smluvním ujednáním, který má vliv na posouzení oprávněnosti žalobního nároku a při výkladu kterého se strany zásadně rozcházejí, je ujednání čl. 2.5 VOP+ZOP omezující právo započtení vzájemných pohledávek.
48. Ani v tomto případě nelze souhlasit se soudem I. stupně, že text ujednání vylučuje žalovanou zastávaný výklad, a tedy již není třeba se zabývat vůlí stran při jeho uzavírání, ale je možné vycházet jen z jazykového výkladu, který navíc není jednoznačný. I pro výklad tohoto ujednání tedy platí, že soud jej vyložil, aniž měl oporu ve zjištěném skutkovém stavu, požadovanou ustanovením § 266 odst. 3 obch. zák.
49. Vzhledem k tomu, že soud I. stupně neučinil žádná skutková zjištění stran okolností souvisejících s projevem vůle při sjednání smluvních ustanovení čl. 14.8 VPO+ZOP a čl. 2.5 VPO+ZOP, a ke zjištění skutkového stavu je třeba provést rozsáhlé dokazování, překračující meze odvolacího řízení, odvolací soud dle § 219a odst. 2 o. s. ř. napadený rozsudek zrušil a dle § 221 odst. 1, písm. a) o. s. ř. vrátil věc soudu I. stupně k dalšímu řízení.
50. Na soudu I. stupně tak nyní bude, aby zjišťoval, jaká byla vůle účastníků při uzavírání smlouvy. Tato vůle ovšem musí být seznatelná, a tedy bude na účastnících, kterým svědčí jimi předkládaný výklad, aby navrhli důkazy k jejímu prokázání, přičemž dle § 266 odst. 1 postačuje, že úmysl jednajícího byl druhé straně znám nebo jí dokonce jen musel být znám. Tedy úmysl jednajícího nemusel být projeven, ale ze všech okolností, za kterých se tak stalo, muselo být adresátu právního úkonu zřejmé, jaká byla vůle jednajícího, jaký byl jeho úmysl se zavázat. Nebude-li ze zjištěných projevů vůle úmysl jednajícího dostatečně jasný a nebude vyplývat ani z jiných okolností, nastoupí výkladová hlediska dle odstavce 2, tedy bude třeba vyjít z toho, jak by na stejnou otázku pohlížel jiný podnikatel v oblasti dopravních staveb, kdyby mu byl takový projev vůle určen. V dané situaci však s ohledem na zcela specifickou oblast závazkového vztahu nemůže jít o běžného obchodníka, ale bude vhodné vzít v úvahu podnikatele, který se pohybuje v daném segmentu trhu, tedy v oblasti veřejných zakázek na výstavbu dopravních staveb spolufinancovaných Evropskou unií.
51. Pokud soud dospěje k závěru, že článek 2.5 VOP+ZOP nepředstavuje pro žalobkyni překážku započtení jejích pohledávek, bude třeba posoudit, zda započtené pohledávky jsou existentní a v jakém rozsahu jsou kompenzabilní vůči žalobním nárokům, které shledá oprávněnými.
52. Jak v kasačním rozhodnutí již konstatoval dovolací soud, zamítavé rozhodnutí rozhodčího soudu v daném případě neznamená překážku věci pravomocně rozhodnuté pro uplatnění zamítnutých nároků v rámci jednostranného započtení. Důvodem nepřiznání těchto nároků v rozhodčím řízení byla skutečnost, že v době vydání rozhodnutí byly pohledávky promlčeny, a rozhodčí soud tedy neřešil, zda lze promlčené pohledávky započítat proti jiným pohledávkám podle příslušných zákonných ustanovení.
53. Bude tak nezbytné posoudit, zda pohledávky započítávané žalovanou, které jsou splatné na výzvu, bylo možné započítat proti pohledávkám žalobkyně (na zaplacení smluvních pokut) splatným též na výzvu, a to v tom rozsahu, ve kterém nebyly promlčeny v době, kdy se započítávané pohledávky setkaly, tj. kdy vznikla pozdější z nich.
54. V této souvislosti je třeba ještě přisvědčit prvostupňovému soudu, že v daném případě nejsou dány podmínky pro aplikaci zákonné výjimky zákazu započtení promlčených pohledávek vyjádřené v ust. § 388 odst. 2, písm. a) obch. zák. Správný je jeho závěr, že pohledávky žalované a žalobní nároky se nevztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným na základě jednoho jednání nebo několika souvisejících jednání, když smlouvy, ze kterých tyto vzájemné

nároky žalovaná dovozuje, měly jiný okruh účastníků na straně zhotovitele a byly předmětem samostatných výběrových řízení.

55. V novém rozhodnutí rozhodne soud I. stupně znovu o nákladech řízení včetně nákladů odvolacího a dovolacího řízení (§ 224 odst. 3 o. s. ř.).

Poučení

Proti tomuto usnesení není dovolání přípustné.

Mgr. Jiřina Jislová v. r.
předsedkyně senátu